Пам'ятаймо про Україну!

SVOBODA СВОБОДА

UKRAINIAN DAILY — УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

VOL. CII. No. 134. JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, JULY 18, 1995. CENTS 75 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК ВІВТОРОК, 18-го ЛИПНЯ 1995 р. Ч. 134. РІК CII.

ПОМЕР ОЛЕСЬ ГОНЧАР

Св. п. О. Гончар

Київ. — Тут в п'ятницю, 14-го липня, помер на 76-му році життя визначний письменник України, довголітній голова Спілки Письменників України Олесь Гончар. Народжений 3-го квітня 1918 року в Полтавській області в селянській сім'ї, почав свою літературну діяльність у 1938 році. Був автором численних повістей, оповідань та статтей, а деякі з його повістей були перероблені на кінофільми, балети і оперу. Нагороджений рядом державних премій, останню премію ім. Т. Шевченка отримав у 1994 році. Довгі роки був також редактором літературного журналу „Вітчизна". В 1968 році написав свій найбільш відомий роман „Собор", який в Україні був заборонений, але мав широкий розголос на Заході. В останньому році свого життя хворів, однак не зважаючи на недугу живо цікавився культурним життям вільної України.

Величавий похорон О. Гончара відбувся на Байковому кладовищі в понеділок 17-го липня. Участь взяли численні громадяни Києва на чолі із Президентом України Леонідом Кучмою, членами Верховної Ради та представниками провідного літературного світу.

До спілки Письменників України напливають сотні телеграм співчуття із усюдів.

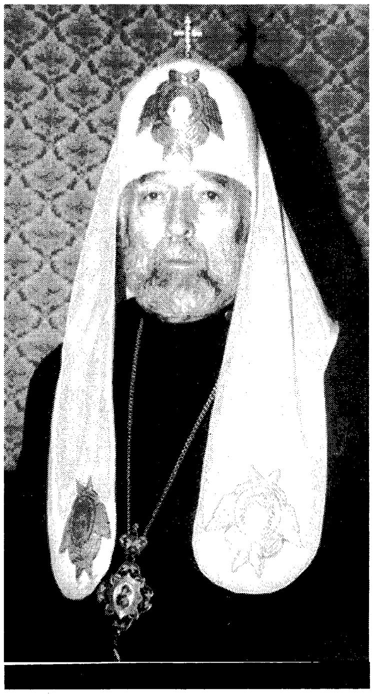
СОЦІЯЛІСТИ КРИТИКУЮТЬ ПРЕЗИДЕНТА Л. КУЧМУ

Київ (УНІАР).— З нагоди річниці президентури Леоніда Кучми секретаріят Соціялістичної Партії України оприлюднив заяву, у якій сказано, що "рік тому народ України зробив помилку, довіривши свою долю людині, яка зрадила своїм передвиборчим обіцянкам, що поглибило зубожіння в державі, але яка встигла перетворити країну в поліційну державу".

Далі автори заяви пишуть: "Назнущавшись над конституцією, залякавши і зробивши ручною Верховну Раду, встановивши особисту диктатуру, Леонід Кучма вже не питає, що йому буде вати. Він неухильно виконує волю істинного господаря України — світового капіталу".

СПУ обвинувачує Л. Кучму в пропагуванні уявних досліджень, тискові на свідомість мас, намірі обмежити політичні свободи. Соціялісти закликають"усі ліві сили, усіх чесних трудівників та свідомих громадян", у рамках закону, приступити до ліквідації президентури, усунення від влади Л. Кучми та "його продажного оточення і підтримуючих їх сил". Натомість пропонується виконувати запропоновану соцпартією програму виведення держави з кризи.

ПОМЕР ПАТРІЯРХ УПЦ КП ВОЛОДИМИР

Св. п. Патріярх В. Романюк

Дж Ситі. Н. Дж.— Священний Синод і Вища Церковна Рада Української Православної Церкви Київського Патріярхату з глибоким сумом повідомили, що 14-го липня о 8-ій годині вечора на 70-му році життя у Бозі спочив Святіший Патріярх Київський і Всієї Руси-України Володимир, в мирі Василь Романюк.

Священний Синод закликав єпископат, клир та мирян Київського Патріярхату піднести щирі молитви за спокій душі спочилого Святішого Патріярха Володимира.

Чин поховання відбудеться у соборі святого Володимира в Києві у вівторок 18-го липня. Початок об 11-ій годині після Божественної Літургії.

В.Романюк — багаторічний політв'язень совєтських тюрем і концтаборів — народився 9-го грудня 1925 року. Закінчив Івано-Франківські вищі богословські курси та Московську духовну семінарію. Написав низку богословських праць. У жорстоких умовах комуністичного режиму багато зробив для відродження Української Православної Церкви, за що був засуджений і висланий на каторгу до Сибіру у 1944 році, коли Станиславівський обласний суд засудив його до 25 років ув'язнення, з яких відбув 9 років. Його звільнено після смерти Сталіна. Та з боку КГБ за ним не послаблювався нагляд і в 1972 році його знову заарештували й засудили за активну діяльність у справі відродження відродження УАПЦ до 12-ох років позбавлення волі, тобто до 7 років концтаборів суворого режиму і 5 років заслання. За словами Патріярха, московська імперська влада "Української Автокефальної Православної Церкви боїться так, ніби це є Українська Повстанська Армія".

Після звільнення, від 1983 року жив і працював у Косівському районі на Івано-Франківщині, від 1988 року жив у Канаді та ЗСА, але у 1990 році повернувся в Україну, де з квітня того ж року був єпископом Ужгородським і Виноградівським Української Автокефальної Православної Церкви. З початку 1993 року — Архиєпископом Львівським і Сокальським, Митрополитом Чернігівським і Сумським та членом Священного Синоду.

Коли 11-го червня 1993 року упокоївся в Бозі Патріярх Київський і Всієї Руси-України УАПЦ Мстислав I, то на засіданні Священного Синоду УПЦ КП 12-го червня 1993 року владику Володимира обрано на першоієрарха УПЦ КП, а на всеукраїнському Православному Соборі, що відбувся 21-24-го жовтня у соборі св. Софії, В. Романюка обрано Патріярхом УПЦ КП. Інтронізація відбулася у неділю, 24-го жовтня 1993 року.

В Англії застосовують новий закон

Лондон. — У 1991 році в Англії схвалено новий закон про покликання до судової відповідальности воєнних злочинців у судах Британії, навіть якщо запідозрілий, не будучи тоді англійським громадянином, здійснював ці злочини поза кордонами країни.

На підставі цього закону минулого тижня англійські власті ув'язнили 84-річного чоловіка та оскаржили його в убивстві чотирьох жидів у німцями-нацистами окупований Білорусі.

Підсудного Шимона Серафіновича, оскаржено за вбивства скоєні ним у 1941-42 роках, коли, згідно з інформацією судових властей, він працював у білоруській поліції. Ш. Серафінович є мешканцем Банстеду в Сарі. До Англії приїхав 1945 року, отримав британське громадянство і працював на будівництвах. Він є першою особою, яку судять на підставі цього закону, хоча уважають, що головний прокурор Британії Ніколас Лиєлл приготовляє ще інші подібні справи.

Адвокат Ш. Серафіновича Ніколас Боверс повідомив, що його клієнт „є цілковито невинним".

Голова кримського парляменту задоволений розмовою з Л. Кучмою

Київ (УНІАР).— Тут 12-го липня новий голова Верховної Ради Автономної Республіки Крим Євген Супрунюк в інтерв'ю кореспондентові УНІАР висловив задоволення розмовою з Президентом України Леонідом Кучмою, сказавши: "У нас єдиний погляд на підхід до вирішення питань економічних і соціяльних. Я певен, що питання, про які ми домовляємося, будуть втілені в життя найближчим часом і це буде добрим прикладом. Я налаштований після зустрічі цілком оптимістично".

Є. Супрунюк вважає, що нова конституція Криму буде побудована у правовому полі України. "Ми будемо прагнути відновити конституцію з 25-го вересня, внісши до неї відповідні поправки". Над цим працюватимуть члени узгоджувальної комісії та офіційних делегацій автономії та України. Насамперед, кримські парляментарі прагнуть вирішити питання про розмежування уповноважень.

Відбулася пресова конференція в Адміністрації Президента

Київ (УНІАР). — Тут 12-го липня в Адміністрації Президента України відбулася пресова конференція, на якій виступив радник Президента з питань макроекономіки Анатолій Гальчинський. Він зазначив, що останнім часом Президент Кучма підписав укази щодо змін у банківській системі України. Це стосується насамперед збільшення частки держави у статутних капіталах Промінвестбанку, Банку "Україна" та Укрсоцбанку. Вона не повинна перевищувати 35 відсотків. А. Гальчинський спростував чутки, що Уряд взяв курс на націоналізацію найбільших банків України. В указі йдеться лише про врегулювання відносин між державою і найбільшими банками.

Іншим указом створено державну комісію для проведення грошової реформи. Комісію очолив прем'єр-міністер Євген Марчук. Першим його заступником є голова Національного Банку України Віктор Ющенко. До комісії увійшов також міністер Кабінету Міністрів Валерій Пустовойтенко. Всього у складі комісії є сім осіб. Паралельно працюватимуть обласні комісії.

Президентськими указами призначено керівників виконавчої влади регіонів. Вінницьку державну адміністрацію очолив Микола Мельник, Закарпатську — Сергій Устич, Івано-Франківську Степан Волковецький, Чернігівську — Дмитро Шаповал. У інших 15-ох областях головами державних адміністрацій стали голови обласних рад.

"Протягом останніх трьох місяців 1995 року виробництво України зазнавало лише спаду", — зазначив А. Гальчинський. Найреальнішим для промисловости України залишається лише досягнення нульового рівня спаду виробництва до кінця цього року. Саме тому Президент і підписав низку указів, в тому числі і про реор-

(Закінчення на стор. 4)

Відкрито вже п'ятий музей Б. Лепкого в Україні

Чикаго (Р.С). — 29-го травня в селі Жовчів, Рогатинського району, в будинку Народного Дому відкрито кімнату-музей Богдана Лепкого, а в сусідній кімнаті музей для вшанування колишнього священика о. Петра Смика та всіх поляглих у боротьбі за волю України, між ними двох синів о. Смика, Євгена і Мирона.

В Жовчеві в роках 1928-39 побував у часі літніх вакацій Богдан Лепкий у свого родича о. П. Смика. Тут він між іншим намалював 10 картин до місцевої церкви, які досі збереглися.

Саме відкриття подвійного музею було дуже урочисте, завдяки участи бережанського хору „Просвіта" та його інших ансамблів, що дали концерт з лепківської та визвольної тематики, музики й поезії.

Це вже п'ятий музей Б. Лепкого, перший на Івано-Франківщині, а тепер ідуть приготування для відкриття музею Б. Лепкого в самому Івано-Франківському. На відкритті були заступлені місцеві, районові та обласні представники влади і культури.

„ВЕСЕЛІ ГАЛИЧАНИ" ВИСТУПЛЯТЬ З КОНЦЕРТОМ НА СОЮЗІВЦІ

Гурт „Веселі галичани"

Союзівка (Г. Колесса). — Тут у залі „Веселка" 22-го липня у вечірньому концерті виступить амсамбль „Веселі галичани". У його репертуарі — побутові, жартівливі пісні, сольоспіви, дуети, інструментальна музика, а також — танці та жарти. В основі ансамблю — оркестрова група, вокальні і танцювальні дуети. Не вживаючи електронних інструментів, „Веселі галичани" продовжують життя таких народних — а серед них і рідкісних — інструментів, як сопілка, скрипка, дводенцівка, гуцульське ребро, телинка, най, окарина, бугай, ліра, кобза та фрілка.

Керівник цього ансамблю з Тернополя — Мирослав Бабчук, гумор і сатира прозвучать у виконанні лавреата Республіканського конкурсу артистів естради Богдана Кирилюка; серед 12-ти учасників групи — солісти-вокалісти Світлана Покидько та Ірина Гречко, танцюристи Люба Горобець і Василь Луців. Вихідці з різних регіонів України — Волині, Гуцульщини, Наддніпрянщини, Поділля, Покуття — учасники ансамблю стали „Галичанами" на тій землі, де тепер живуть і працюють.

До складу ансамблю, створеного в серпні 1988 року, увійшли випускники Рівненського Інституту Культури і Тернопільського Музичного Училища ім. С. Крушельницької. „Веселі галичани" концертують по Північній Америці вдруге. Виступи колективу відбулися також по Україні та за її межами — в Англії, Югославії, Чехії, Словаччині та Польщі. За творчі успіхи цей молодечий колектив удостоєний 1-ої премії та звання лавреата Українського Республіканського конкурсу артистів естради.

(Закінчення на стор. 3)

Появилося видання про етнічні групи в Чикаго

Джерзі Ситі, Н. Дж. — У видавництві Вілліям Ірдманс появилася 656-сторінкова книжка, що охоплює історію усіх етнічних груп, які живуть в Чикаго та мають значення своєю кількістю та активністю. Цей збірник під назвою „Етнічне Чикаго, багатокультурний портрет" підготовили Мелвін Голлі і Пітер д'А. Джовнс, оба професори історії університету Ілиной і він охоплює історію поселення в Чикаго таких народів: ірляндців, німців, шведів, жидів, поляків, українців, японців, китайців, італійців, греків, корейців, африканців, латинських народів та французьких індіян і азіятських індійців.

Довідку про українську етнічну групу в Чикаго дав до збірки д-р Мирон Куропась у вичерпній статті на 29 сторінках друку із семи світлинами із власних архівів. Як мотто до своєї статті д-р М. Куропась поставив кредо організації січовиків, що постала саме в Чикаго: „ЗСА — це єдина країна у світі, де можна стати громадянином, не зраджуючи власної нації".

З інформації про цю джерельну збірку відомо, що її перше видання появилося ще в 1977 році, відтак було доповнене та отримало ряд нагород. Книжку можна купити в ціні 29.99 дол. в книгарнях або замовляючи безпосередньо у видавця: Wm. B. Eerdmans Publishing Co. 255 Jefferson Ave. S. E. Grand Rapids, Michigan 49503.

В АМЕРИЦІ

З ВЕЛИКИМ НЕВДОВОЛЕННЯМ у четвер, 13-го липня, президент Билл Клінтон погодився на рекомендації окремо покликаної спеціяльної комісії щодо закриття 105 військових баз у ЗСА. Закриття згаданих баз має на меті заощадити велику кількість державних грошей, але в той самий час може збільшити ряди безробітних. Найбільше уболіває Президент над тим, що комісія порекомендувала закриття двох великих військових баз у Каліфорнії та Тексасі — стейтах, які мають велику кількість потрібних для його переобрання виборців. Одначе діставши від Пентагону потвердження, що працівники згаданих військових баз матимуть можливість працювати дальше у приватному секторі, Президент без великого ентузіязму все ж таки передав рекомендації комісії на одобрення Конґресу.

БІЛИЙ ДІМ В ОСНОВНОМУ підтримав і погодився з пропозицією Державного управління харчів і ліків, щоб нікотину у тютюнових продуктах визнати наркотиком і як таку підлеглу правилам вижче названого державного управління. А згідно з правилами цього управління, наркотики будь-якому виглядi забороняється законом продавати малолітнім. Одначе ця рекомендація відразу викликала жваві дискусії та критику на тему бюрократизму. Одним з критиків є спікер Палати Репрезентантів Нют Ґінґріч. Аналітики уважають, що тут до критики цієї пропозиції Державного управління харчів і лікізначно прикладається тютюнова індустрія.

МИНУЛОГО ЧЕТВЕРГА, 13-ГО ЛИПНЯ, міжпростірна ракета „Діскоовері" без будь-яких перешкод розпочала свою мандрівку в космос. Місію „Діскоовері" вже було один раз відкладено, бо дятелі продовбали діри у зовнішній ізоляції цистерн з паливом. Головним завданням згаданої місії є розміщення в космосі сьомого та останнього з черги сателіта Крайового управління аеронавтики і дослідження космосу (НАСА), котрий передаватиме потрібні інформації та слідкуватиме за діяльністю інших сателітів, станцій та ракет у космосі.

У СВІТІ

ЧАСТИННІ ВИСЛІДИ З ГАЇТСЬКИХ виборів 25-го червня вказують на те, що переможцями вийшли кандидати від Леваляс — партії найбільше зближеної до президента Жана-Бертрана Арістіда. Хоча у серпні відбудуться наступні довибори, то кандидати Леваляс є переконані, що здобудуть більшість місць у парляменті, бо вже тепер вони мають 16 із 83 можливих у нижчій палаті парляменту та 5 із можливих 18 у вижчій палаті. Новий парлямент повинен би розпочати свою праці з початком осені коли обговорюватиметь такі справи як приватизація державних підприємств і децентралізація самого уряду країни.

ВАЖНЕ ДЛЯ ЧИТАЧІВ „СВОБОДИ" — ЧЛЕНІВ УНСоюзу

які досі платили передплату разом із вкладками за життєве забезпечення.

Повідомляємо, що ще до кінця місяця липня ц.р. Ваші вкладки включали дальше передплату за „Свободу".

Але від 1-го серпня ц.р. Вам доведеться платити передплату прямо до адміністрації „Свободи", а забезпеченеві вкладки надальше до секретаря Відділу, як до цього часу.

Пригадуємо, що, починаючи від 1-го липня ц. р., обов'язує нова передплата „Свободи" для членів:

$75.00 за рік, або $40.00 за півроку.

Членам, які разом із запитником переслали чеки на $75.00 чи $40.00 будуть зачислені передплати за черговий рік, або півроку.

ГОЛОВНА КАНЦЕЛЯРІЯ УНСоюзу

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, NJ 07302.

Svoboda: (201) 434-0237 UNA: (201) 451-2200

Бюро УНС у Вашінгтоні: (202) 347-UNAW; (202) 347-8631 (факс.)

Передплата на рік $100.00, на півроку-$60.00. Для членів УНСоюзу $75.00 річно, на півроку-$40. За кожну зміну адреси-$1.00. Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda".

Статті і дописи підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріали. За зміст оголошень Редакція не відповідає.

Second Class Postage paid at Jersey City, NJ

Китайський дракон пробуджується

Про можливість пробудження китайського дракона та його наслідків турбується західній світ ще з часу відкриття Китаю Марком Польо. Немає сумніву, що наслідки такого цілковитого пробудження китайського дракона та його можливих наслідків для всього людства, зокрема для сусідніх континентів, могло мати погані та не надто бажані наслідки. Досі, в той чи інший спосіб — перевагою техніки, освіти, міжнародних спілкувань, військової потужности чи економічного розвитку — завжди вдавалося сильним цього світу, Америці та Совєтському Союзові, заспокоїти дрімаючого китайського дракона. Щоправда, час від часу цей дракон відкриває одне око, що спричинює внутрішні зміни — Вучанґське повстання на початку XX сторіччя (1911-12) чи поява, боротьба і перемога в 1949 році Мао Зедонга та його комуністичних послідовників.

Тепер, коли перестав існувати СССР, а його наслідник Російська Федерація та її керівники ніяк не спроможні навести внутрішній порядок в країні, не говорячи вже про інші конечні аспекти для сильної держави, коли З'єднані Стейти Америки за урядування президента Билла Клінтона здобули собі опінію країни слабодухої без будь-яких можливостей на скорі претенсії колишнього провідництва у світовій спільноті, а відомий журналіст і автор багатьох політичних статтей Вілліям Сафаєр пише в щоденнику „Ню Йорк Таймс" з четверга, 13-го липня, в статті „Прийшов час", що „Клінтон з могутньої країни створив країну слабосилих, що котиться по дорозі Організації Об'єднаних Націй до поразки",то сплячий китайський дракон починає користати з нагоди та покищо тільки підносить голову.

Що так воно є, можна побачити по останніх діях уряду Китаю відносно багатьох важливих справ. Відчуваючи інертність ЗСА, неспроможність Росії та інших країн, китайський дракон ворушиться. Так, останнім часом йому не до вподоби, що до ЗСА на з'їзд своєї школи приїздив президент Тайвану Лі Тенгґю. Після цього наспіла вимога ще раз підтвердити політику ЗСА щодо єдиного Китаю, котрого невід'ємною частиною є Тайван, і заявити, що президентові Тайвану не буде дозволено більше відвідувати ЗСА. Далі надійшла вістка про затримання американського громадянина Гаррі Ву та відмови персоналові американської амбасади його відвідати та всякі інші перестороги в сторону ЗСА. Але йому також не до вподоби, що Індія дозволила триденні святкування 60-річчя уродин Даляй лами в Ню Делі, куди з'їхалися тисячі прихильників цього тибетського буддистського релігійного і політичного лідера, що його країну окуповує Китай від 1959 року. Окупацію Тибету, топтання людських прав і масакру на площі Тіянаньмень уважається внутрішньою справою Китаю, але приїзд до ЗСА президента Тайвану чи святкування дня народження Даляй лами в Ню Делі — це вже справа міжнародного характеру з образою Китаю. Ще багато інших прикладів можна навести, що китайський дракон, маючи можливості, використовує їх, бо бачить, що немє будь-якої спроби припинити його нібито невинні витівки.

Виникає питання, а з тим і думка, чи не занадто толерантною щодо Китаю є світова громадськість? А така байдужість може таки довести до повного пробудження дракона, який тоді зрушить з місця і не буде йому ані як, ані кому перегородити шлях. Чи мусять ЗСА чекати аж цього, чи не добре було б час від часу сказати китайському драконові „Ні"!

Дописи з життя громад, установ, організацій, інституцій чи осіб, включно з посмертними згадками-некрологами, мають бути не довші за три сторінки машинопису, писані через два інтервали на друкарській машинці і лише на одному боці листка паперу. Якщо допис писаний рукою, слід також дотримуватися великих відступів поміж рядками і писати розбірливо (дехто розуміє цю вимогу як писання великими літерами, насправді літери мають бути малі, але великі проміжки поміж рядками, щоб було де поправити речення, якщо зайде потреба). Дописи слід надсилати до редакції до десяти днів після описаної події. Редакція застерігає за собою право скорочувати дописи і правити мову. Просимо дописувачів подавати повні імена і прізвища у своїх матеріялах, не скорочуючи їх. У випадку англійських назв чи прізвищ слід подати їх і по-англійському і по-українському. — *Редакція.*

Іван Гвозда

КОНЦЕСІЙНИЙ РОЗПОДІЛ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ ТЕРИТОРІЇ У КРИМУ

I

Один із кількох інших можливих підходів до розгляду питання сочинської „угоди" є концепція „концесії", як механізму розв'язування, принаймні тимчасово, складних сучасних міжнародних відносин. Деякі вважають, що цей механізм може стати важливим знаряддям дипломатії пропорційно до росту взаємозалежности держав світу. З цієї причини необхідно коротко подати кілька різних пояснень концепції „концесії", щоб вказати на її відношення до сочинської угоди. Отже, згідно з А. Александровим (Полный Англо-Русскій словарь, С.-Петербургъ, 1899), „Concession — дарованіе, пожалованіе, привилегія, уступка, дозволеніе, отчужденіе". П. П. Шавель і В. М. Мазур в їх публікації „Політичний словник" (Академія Наук УРСР, 1971) пишуть, що „Концесія — це договір, на підставі якого уряд... передає на певних умовах... юридичним особам, здебільшого іноземним, право експлуатації... Концесія як засіб експлуатації залежних та слаборозвинутих країн" (див. також П. И. Кудрявцев, „Юридический словарь", Госиздат, Москва, 1956). При цій нагоді варто підкреслити, що „Black's Law Dictionary ", 4th Ed., West Publishing Co., 1951, в цій справі каже, що „Concession — a grant; ordinarily applied to the grant of specific privileges by a government. A voluntary grant, or yielding to a claim or demand..."

Взявши разом, всіма цими дефініціями передається твердження, що коли певна держава, зокрема та, якій бракує почуття певности, гордости і відданости інтересам своєї нації, поступається аґресивнішій від себе державі, віддає їй частину своєї державної території, така держава поповнює розподіл своєї державної території концесійним способом.

Згідно із твердженням Лявтерпахта („Oppenheim's International Law", Logmans, Green & Co., N.Y., 1957, стор. 451-452), „Державна територія є територіяльною власністю держави... Територія держави не є власністю монарха (чи президента держави), чи уряду, а навіть і населення держави; це є країна, яка належить територіяльному суверенітетові, чи imperium держави", чи пак, згідно з конституційним правом даної держави, парляментові, чи на підставі референдуму, громадянам держави. Згідно з вимогами міжнародного права, отже, Президент України не має права вступати в угоду з президентом Російської Федерації і вирішити, що Чорноморська фльота Російської федерації може використовувати „...об'єкти Чорноморської фльоти в місті Севастопіль та інші пункти базування і місце дисльокації корабельного складу, авіяції, берегових військ, об'єктів оперативного, бойового, технічного і тилового забезпечення Криму" (стаття 2). До речі, надання Росії права „тилового забезпечення Криму" натякало б на те, що Росії надається цією Угодою право співсуверена Криму спільно з Україною мати владу над частиною української державної території і над населенням, яке її заселює, що твориться свого роду „кондомініюм". Цей натяк підсилює й стаття 8 цієї Угоди, яка, між іншим, каже, що „Російська Федерація бере участь у розвитку соціяльно-економічної сфери м. Севастопіль та інших населених пунктів, де дислькуватиметься Чорноморська фльота Російської Федерації", за виконанням чого має спостерігати змішана російсько-українська комісія (стаття 11). Слід зауважити, що нормально на території суверенної держави лише найвищий її державний чинник має право і обов'язок спостерігати за виконанням „домовленостей".

(Закінчення буде)

Юрій Р. Рибак

У СВІТІ НЕОДНАКОВО СПРИЙМАЮТЬ РЕКЛЯМУ

З практики знаємо, який великий вплив має рекляма на формування американського життя. Між іншим, рекляма попри свій чисто комерційний характер заохочує людей перестерігати безпеку в їзді автом, підтримувати харитативні установи, голосувати за кандидатів у виборах на різні громадські і політичні пости. Може і тому вона загальновідома майже в усіх країнах світу. У багатьох місцях, однак, рекляма зустрілася з більшим обмеженням, ніж у ЗСА. Уряд у більшості країн Західньої Европи встановлює кількість, що з'являється на телевізійних екранах, а при тому сам вживає багато реклями для здійснення своїх соціяльних, політичних і освітних програм.

Розвиток реклями тісно пов'язаний з рівнем народнього економічного розвитку. Ось Японія видає в десять разів більше грошей на одного мешканця, ніж інші країни Азії, а її техніка реклями дуже схожа на американську. У слаборозвинених країнах ситуація дещо інша, бо тут рекляма слабша або майже не існує. Зате у Західній Европі рекляма розростається. Ось, наприклад, Скандинавія видає на одного мешканця вдвічі стільки, що Франція, або в чотири рази стільки, що Італія. В Европі методи реклямування дещо інші, ніж у ЗСА і Великобританії. Тут різниця в кількості аґенцій, що контролюють право вживання реклями, комерційні оголошення на телевізії або існують, або ще у початковій стадії розвитку, а уряди задовольняються відносно малою контролею. У багатьох країнах світу рекляма, завдяки часописам, журналам, телевізії і радіо стала бизнесом з багатьма більйонами долярів. Крім вже замовлених реклямових оголошень у наступному сезоні вартости шість більйонів долярів для мережі американської телевізії, аналіза ринку виявляє, що покупець таки вважає друковану рекляму більш інформативною і більш доступною, а менш наступальною, ніж телевізійна комерційна версія. Особа, скажімо, що задумує купувати авто, не дуже цікавиться тим, хто виступає у реклямі і які кінотрюки вживають для „непересічних прикмет авта". Покупець радше зосереджує свою увагу на „малому друку" у проспекті, бо з нього довідується про те, що телевізія пропустила.

Універсальне застосування реклями на тому, що її ідею, яку передає покупцеві, не всі у світі розуміють однаково. Ось, наприклад, те, що промовляє до „серця" американця, для автохтона стає незрозумілим і чужим. І це завважується на деяких перекладах реклямових кличів з чужої на місцеву мову. У ЗСА фірма Кока Кола вживала клич „Не можеш перемогти почуття" (You can't beat the feeling). В Італії цей клич звучав „Єдине у своєму роді почуття", в Японії — „Я відчуваю 'кок'", а у Чілє — „Почуття щастя".

Практика з перекладом з однієї мови на іншу виявила, що не завжди дозволяється вживати дослівно слово в слово, бо може вийти нісенітниця... Це теж стосується назви продукту, що, по суті, є реклямою. Ось Кока Коля у дослівному представленні китайським характером письма означає: „Кусай пуголовок (лярву) з воску!" Щоб це справити остаточно, вибрано з мандаринського, що є головним китайським наріччям, чотири характери письма, які звучать дуже подібно до „кока коля".

Кілька років тому в Ірані ісламський соціялізм перейшов у ісламський капіталізм. З капіталізмом народилася і рекляма, а щоб не допустити до морального занепаду, проголошено деякі контрольні напрямні. Наприклад, жінки не можуть брати участи у реклямі. Забороняється вживати англійську мову. Не дозволяється на виступ славетних людей. Виключається жартування, згадки про стать, аристократів і... Америку. Справу ускладнює факт, що не можна давати інформації про продукт, а тільки саму його назву. І що з цього виходить? А виходить, що у реклямі на мило і шампунь показують тільки „бульки і дзюрчання струмків". Швачки реклямують нову жіночу моду не на живих, а на рисунках безформних, а навіть безлиціх моделях... Дійсна заковика для творців реклями в Ірані — це спосіб, як поступити, щоб дістати дозвіл. Нелегка це справа, бо більшість працівників у міністерствах — це духовні особи, прості, релігійні фанатики з низькою освітою і браком відчуття смаку! Тому і не вдалося у реклямі проштовхнути Аладіна — казкового героя „Тисяча і однієї ночі", бо він був арабом, а перси (іранці) не конче люблять арабів... Знову ж коли цензор перевіряв рекляму, де виступав чоловік з бородою, однак без вусів, відкинув усе, бо, мовляв, цей чоловік виглядає як курд, хоч він у дійсності курдом не був... Продуцента морозива зустріла невдача, бо вживав у реклямі срібну ложечку — символ аристократії... Европейська рекляма телефонів мусіла погодитися на зміну, бо показувала чоловіка у краватці — недопустиме явище у післяреволюційному Ірані.

Творці реклями вважають, що тратять половину „реклямового враження" на всьому, що роблять. Цей стан спричинює загальний напрям недоречности нинішнього Ірану. В той час як економіка „тріщить у підвалах, а революції бракує пального", провідники намагаються нав'язувати старі вартості модерному суспільству... І як би не було, таки традиції, мова, довкілля, економічна і політична істина мають силу вирішувати долю реклями. Тому універсальність реклями зможе зберегти свою суть інформації тільки тоді, коли з гнучкістю пристосується до вимог існуючих обставин згідно з приповідкою: „Що край — то звичай".

Стефанія Гнатенко *НА МИСТЕЦЬКІ ТЕМИ*

Жіночі образи у творах М. Черешньовського

(У першу річницю смерти)

Хто тепер для нас
будуватиме Душу,
щоб цілувати руки
Вітця-Матері,
Святий Окраєць,
Україну Грудку
на ній і далеко від неї?
Ігор Калинець,
„Григорій. Плугатар".

Михайло Черешньовський (5-го березня 1911 — 20-го липня 1994).

За Яковом Гніздовським, — „...інстинкт мистця диктує один шлях, історія дає йому лекцію досвіду". На мій погляд, цей інстинкт естетизму в пошуках стилю Михайло Черешньовський органічно всмоктав із молоком матері, з лемківських пісень, що жили в ньому, та з уродженого інтуїтивного чуття гармонії краси.

Жіночі портрети у творчості Черешньовського — ґалерія реальних, ідеалізованих, узагальнених зображень, в яких він шукав ідею краси, вічности...

Безмовні і скорботні —
невідкриті Лаури і Беатріче.
Ваше серце — мелодія
без слів...
І. Калинець,
„Італійське подвір'я. Поривання".

Ще зі студентських років збереглася монументальна, різьблена з дерева постать „Жниця" як узагальнений образ Землі. Після воєнних років у Міттенвальдський період жіночі обличчя в творчості скульптора набирають камерного звучання, вони інтимні, індивідуалізовані та все ж таки такі, що узагальнюють. Скульптор усю любов до рідної землі відтворює в ґалерії своїх краянок, яких доля закинула в чужі краї.

М. Черешньовський, „Мадонна на колінах" (1955).

Тиха, задумана „Дівчина" (1947). Пластична плавна лінія волосся підкреслює ніжний овал обличчя, уста чулі в чеканні на майбутнє, і затамований біль у куточках. Окреслені лінії очей, наче погляд у вічність.

„Портрет Дарії Гузар" (1949) — це поєднання вольового обличчя і жіночости, таємничости, які автор моделює площинами, конструктивно ліпить структуру обличчя, обрамляючи в хвилясті лінії волосся, а зверху плавною лінією хустини наче об'єднує і завершує діялог мужности з жіночістю.

Образ „Ліди Боднар-Мартинець" (1948) — ліричний, замріяний. Скульптор ліпить реальну молоду жінку з детальною схожістю рис обличчя, а заплющені очі, таємнича посмішка та борозни-хвилі волосся підсилюють чуйність, сенсуальність.

Майже кожен жіночий образ у творі Черешньовського Міттенвальдського періоду — це „похід будити царівну, — як окреслює Гніздовський пошук стилю, — та будження речей і надавання їм життя й існування".

О вічні мої сестри,
Ви так життя своє
побудували,
Щоб на землі перемогло
життя.
Поль Елюар,
„Сестри надії".

Але справжнім визволенням „сплячої царівни" і як домінанта у творчості скульптора є „Портрет дружини" (1950). Тендітна бронзова голівка випромінює внутрішню динаміку, що захована в кутиках уст і злагіднена лінією обличчя та підкреслена напівприкритими повіками очей, задивлених у вічність, обрамлена в карбовані ледь хвилясті лінії волосся, перетягнутого стрічкою, яка, перекликаючися з лінією уст, створює гру реального та вічного. Круглий подіюм, і лінія шиї

(Закінчення на стор. 3)

Міра Гармаш

ВІДНАЙШЛАСЯ ТОВАРИШКА

I

Літак „Аерофлоту" прямував на південь. Поволі смеркало, й замість шахівниць піль і будівель міст появлялися тут і там світла. „Ще яку годину й буду в своєму місті", — подумала Ольга. Нікого з рідних вже там не мала, тільки кілька товаришок і товаришів та й з ними ходила до школи коротко, 2-3 роки, через зміну режимів і систем. Лише зі Стефою — п'ять. Не раз думала про неї, шукала за нею, але знайомі, які їздили до їхнього міста, завжди верталися з тою самою відповіддю: „Її там нема, ніхто про неї нічого не знає, вона, мабуть, кудись поїхала". Властиво Олю зі Стефою нічого більше, як привичка, не в'язало. Були дуже різні. Тоді, коли Оля цікавилася музикою, літературою, театром, грала на фортепіяні, танцювала, Стефа завжди пильно вчилася й нікуди не ходила. Тож поза школою не мали нічого спільного зі собою. Та прожили разом три окупації: польську, совєтську й німецьку. Найгірше в'їлася Олі совєтська. До школи їй було далеко, наука починалася о сьомій ранку, коли надворі було ще зовсім темно, особливо взимі, бо все йшло за московським часом, де вже була дев'ята год. До того ж Оля була вічно невиспана, бо прибігала додому з лекцій музики чи балету пізно, а тоді починала вчитися. Час від часу її батька, відомого вченого й культурного діяча, викликали на допити до НКВД, й Оля з мамою цілу ніч не спали, чекаючи, чи повернеться, а тоді треба було йти до школи, наче б нічого не сталося. Стефа мешкала близько школи, нічого їй не грозило — її батько був шевцем. Мешкали дуже бідно, в одній кімнаті й кухні, в старій, поганій кам'яниці в робітничій дільниці. Оля була в неї на порозі двічі, коли відносила якусь книжку, раз бачила її маму, яка мила підлогу, батька — ніколи, зі сестрою Любою, на два роки молодшою, познайомилася на вулиці випадково. Стефа була в Олі кілька разів, бачила її маму, батька, брата Мирона й бабусю. Ніколи довше не затримувалася, завжди казала: „Я вже йду".

Прийшов 1944 рік. Оля з батьками виїхала на захід, а її бабуся залишилася зі своєю значно молодшою сестрою, яка жила поблизу. Бабуся не хотіла їхати, казала: „Вони заберуться, а ви вернетесь додому." Оля попрощалася з бабусею наче б їхала на вакації — і більше її не бачила. Потім усе пішло як у Маланюковому вірші „Ісход":

Не забути тих днів ніколи:
Залишали останній шмат,
Гуркотіли й лякались кола
Під утомлений грім гармат.
Налітали зловісні птахи,
Доганяли сумний похід,
А потяг ридав: „На Захід... На Захід...
На Захід..."
І услід — реготався Схід.

У 1946 році упісти принесли вістку, що бабуся померла. До Стефи Оля писала з Відня, мала від неї два чи три листи, але про бабусю — нічого. Потім їхнє місто залляла червона навала й зв'язок перервався. Аж раптом по майже півстолітті одного сірого осіннього дня прийшов до Олі лист від Стефи. Читала його зі сльозами в очах. Раділа, що Стефі не довелося пережити заслання, каторжних таборів і переслідувань як іншим товаришкам. Стефа одержала стипендію, здобула вищу технічну освіту, викладала на політехніці, а її молодша сестра Люба стала дентисткою. Стефа не вийшла заміж, жила сама. Писала: „Як тобі часом тужно на чужині, то знай, що ти тут не витримала б, бо тут багато лихих людей".

Літак почав осідати, перервалася стрічка Олиних спогадів. Внизу показалися світла рідного міста. Як же воно розрослося! Півстоліття... Сльози закрутилися Олі в очах. Бетті, її товаришка подорожі, співчутливо поклала Олі руку на плече: „Не плач, все буде добре, скоро побачиш своїх знайомих". В тім моменті почулося: „Ми сідаємо в Києві, бо в місті С. проходить буря з градом". Оля глянула на Бетті й обидві розсміялися. В Києві простояли цілу ніч. Це вже четверта безсонна ніч Олі. Аж над ранком піднявся літак й до С. прибули як світало. Лягла спати о п'ятій ранку. О восьмій годині збудив її телефон — Стефа. Привітавшись, Оля розповіла їй про свої пригоди, сказала, що пішла спати три години тому, по кількох безсонних ночах. Думала, що почує: „Вибач, що я тебе збудила. Коли можна прийти?" Нічого подібного, тільки: „То ми скоро побачимося" й повісила слухавку. Дійсно скоро, за 15 хвилин Стефа сповіщала, що вона у вестибюлі готелю. Оля сходила до неї думаючи: „Чи ми себе пізнаємо?"

Біля входу стояла жінка й міряла Олю гострим поглядом чорних очей з ніг до голови. Перше, що звертало увагу, — це її руде, аж червоне мов морква волосся, що сягало до половини плечей як у підлітка. Широкі бедра, грубі, тяжкі ноги. Стефа? Боже, що вона з себе зробила? Колись чорноволоса, тоненька дівчина. Що сталося з нею? Привіталися, Оля поцілувала товаришку, взяла її до себе в кімнату, попросила сісти. Побачивши в неї в руках велику торбу, спитала: „Куди ти йдеш з такою торбою?" — „На закупи, я лише вступила на хвилинку. Хотів іти до тебе Віктор, але я йому сказала, що це зарано". Віктор був одним з товаришів, який зголосився до Дивізії, пережив Броди, перейшов до УПА, а як пішов узимі додому по теплі речі, його зловили, судили й заслали на далеку Північ, де він пробув 30 років. Оля привезла Стефі подарунки: коверт із 100 долярами й стільки ж мануфактурою.

(Продовження буде)

Жіночі...

(Закінчення зі стор. 2)

надають величности образові. Черешньовський — скульптор-поет створив пам'ятник своєї любови, —

Без сміху і без сліз вона
триває вічно —
Удень, як і вночі, коли не
буде нас.
П. Елюар,
„Навіть у сні".

Окремий цикл у творчості Черешньовського — Богородиці: Скорботні, Рятівниці, Мадонни на колінах та ті, що стоять. Усі вони різняться стилістично, але об'єднує їх святість, духова піднесеність, внутрішній спокій, вічна любов.

Стилістично найближча до традиції української скульптури — це „Мадонна на колінах" (1955). Ледь похилена голівка Матері Божої, ритми повздовжніх складок мафорію, статичність постаті і характеристичний західньоукраїнський типаж обличчя молодої матері — все це близьке до народного трактування скульптури. Лінія народних лемківських страсних пісень наче з усією вишуканістю озвалась у лінії овалу обличчя та продовжилась у гармонійних ритмах мафорію. Лише трактування Дитяти-Мудреця вказує, що це Богородиця, але така близька, як рідна матінка. Поетичних образ Лемковини ніжно озвався звуками дитинства, які жили в підсвідомості скульптора й вели його рукою, щоб викарбувати лінії неповторної Мадонни з тисяч Мадонн на колінах.

Стилістично контрасна новітня „Мати Божа Рятівниця" (1952). Мистець моделює образ чіткими льокальними лініями. Постать навпівнавколішки, плавні повздовжні лінії підкреслено трьома лініями складок посередині та лінією руки. Пересічені під кутом площини мафорію, німбу та обличчя надають величавість, спокій, святість, умиротворення. Блаженне Дитя — Ісус, Який спить на руці, підсилює це відчуття. Гра світла білих площин створює живописну ілюзію величі, чистоти, піднесености.

Аналізуючи творчість мистця, мимоволі приходиш до висновку, що він увесь час хотів створити монументальний образ. І така його ренесансна „Мати Божа стояча" (1952). Вона охороняє нас від злого, відкривши долоні як символ відвертости, захисту. Чистоту образу, духову велич підкреслено повздовжніми лініями волосся та одягу, що спокійними ритмами викарбовані від голови до пальців ніг. Сухі, витончені лінії обличчя співзвучні голляндським Мадоннам, створюють ту внутрішню глибину, що ввесь Всесвіт в очах, Спокій та Любов.

Тяга до монументального образу завершилась у творі „Леся Українка" (1975). Ця скульптура, що в „Гай Парку" в Торонто, влучно окреслена Євгеном Маланюком у статті „До роковин Лесі Українки": „...від 'фізики' залишилися хіба античнo-прекрасна голова Лесі з її високим чолом Атени-Софії, та ще той біль, що горів у ній завжди і що супроводив і підкреслював урочистий тріюмф її духа: той титанічний, як назвав Грушевський, її хід на вершини. І саме ця тріюмфальна перемога над тілесним і земним становить наймонументальніше в монументі Черешньовського".

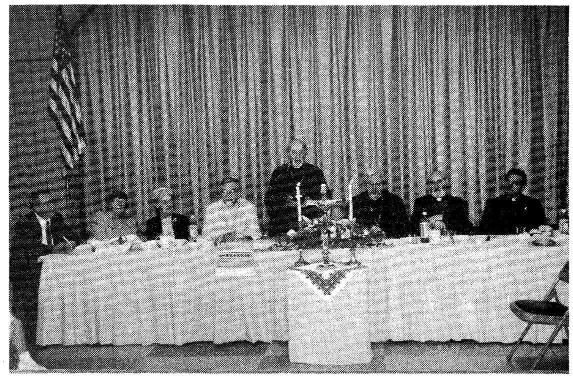
Майстер лінії Михайло Черешньовський ніжною рукою, вправним різцем, поетичною душею розбудив одвічні жіночі таємничі образи, створивши свою галерію „царів, що розбудились". Він не „дивує", а невʼязливо звертається:

Повернемося до себе,
сліпі і погублені,
діткнувши пальцями
всіх ран,
увіруємо в себе —
у незнищимий Дух.
І. Калинець,
„Італійське подвір'я.
Поривання".

Храмове свято парафії Св. Вознесіння у Мейплвуді, Н. Дж.

Мейплвуд, Н. Дж. (Л. П.) — Тут у неділю, 4-го червня 1995 року, українська православна парафія Св. Вознесіння відзначила своє храмове свято та 77-му річницю існування.

Свято звеличав своєю участю і відслужив Святу Літургію Архиєпископ Владика Антоній. В Архиєрейській Службі Божій співслужили: настоятель парафії протоієрей Іван Кульчицький, голова консисторії протопресвітер Василь Дяків і диякони Павло Ягніш і Тарас Науменко. Спів парафіяльний хор під орудою Леоніда Харченка. Троє дітей приступили до першої Святої Сповіді. Відповідну до свята, теми дня, зворушливу і глибокозмістовну проповідь виголосив Владика Антоній.

Під час храмового свята за головним столом (зліва): В. і М. Луцкевичі, паніматка О. Буката, протопресв. В. Дяків, прот. І. Кульчицький, Владика Антоній, о. митрат С. Непріль, о. Леонід Мальков.

Після Літургії у власній залі відбувся святковий обід, на який ще прибули о. митрат Сергій Непріль із УПЦеркви Св. Тройці в Ірвінгтоні, Н. Дж., і о. Леонід Мальков із УКЦеркви Св. Івана Хрестителя в Нюарку, Н. Дж. Привітав присутніх та представив усіх гостей голова парафії Всеволод Луцкевич. З привітами виступали отці Мальков, Непріль, Дяків та голова парафії Св. Тройці Константин Приходько. Вітали та складали пожертви голови усіх прицерковних організацій (від Братства — Анатоль Кулик; Сестрицтва — Марія Нечай; Клюбу Жінок — Анна Худзій; хору — Соня Дубас; УПЛіга — Данило Гулак і Джордж Шевчук).

Зворушливо й мило було почути привітальне слово Леоніда Гусака, який з дружиною Антоніною прибув аж із Фльориди. Л. і А. Гусаки були довголітніми парафіянами Св. Вознесіння, до часу, коли 16 років тому виїхали до Фльориди. Леонід багато років був головою парафії, Антоніна займалася різними ділянками культурно-освітньої праці. То ж не дивно, що присутні прийняли їх дуже тепло.

На закінчення отець настоятель подякував Владиці Антонієві, всім священикам, гостям і парафіянам за участь, а зокрема особам, які багато натрудилися у підготові цього гарного свята. Від Управи ще раз подякував усім голова Луцкевич. Спільною молитвою закінчено святкування, хоч присутні ще не поспішали розходитись.

За 77 років існування парафія має багату й цікаву історію — за той час вона була не раз на вершку розвитку, але й перейшла не одну кризу. Тому віримо, що з Божою поміччю парафія і надалі йтиме до нового росту, з успіхом переборовши тимчасові труднощі.

З вдячною пам'яттю про основоположників та всіх попередніх трударів і з надією на світле майбутнє парафія Св. Вознесіння у Мейплвуді, Н. Дж., входить у 78-ий рік існування. Щасти Боже!

Відбувся концерт хору „Сурма" в Чикаґо

Концерт хору „Сурма" в Чикаґо, який відбувся в суботу, 17-го червня ц.р., був милою і гарною несподіванкою під оглядом програми, виконання, а в першу чергу того вдоволення і насолоди, яке присутні винесли з концерту.

Українська чикаґська громада вже не раз чула цей хор, бо немає свята-імпрези, де „Сурма" не виступала б. Українська громада вже звикла до хору „Сурма". Не диво, що вона прикріпила цьому хорові назву „громадський хор". Додаймо — заслужено!

Реклямувався концерт як ювілейний, з нагоди 45-річчя існування хору. Судячи по успіхові, було б гарно, щоб хор влаштовував свої ювілеї щорічно, бо концерт, яким „Сурма" обдарувала публіку, був дійсно на високому рівні, і таких концертів хотілося б слухати частіше.

Концерт хору „Сурма" відбувся в залі школи св. о. Миколая. У програму були включені старі народні пісні, сучасні пісні, пісні різних жанрів, а їх виконання було на високому рівні. Хвала диригентові проф. Романові Андрушкові, що, мабуть, нелегкою працею зумів осягнути такого успіху. Додаймо, що гарним доповненням до концерту був фортепіяновий супровід д-ра музики Каті Кішки. Вже першою піснею „Прийдіте" Бортнянського (XV концерт, 1-ша частина) хор завоював собі прихильність публіки, яка, хоч це літня пора, прийшла і вповні виповнила залю. В своїй вступній точці хор звучав впевнено, динамічно, а у виконанні помічалася прецизійна дисципліна хористів. Як і в першій пісні, так і в наступних форте, піяно, динаміка виходила у хористів з легкістю та з повним розумінням музичної композиції та слів пісні.

Програма концерту складалася з 21-го твору. Публіка, одначе, втоми не виявляла. Тут значно допомогла різноманітність. „Сурма" складається з трьох хорів: чоловічого, жіночого та мішаного. Переплітання виступів окремих хорів надавало концертові різноманітности і цікавости. Не моє місце давати музичну оцінку виконанню поодиноких пісень. Висловлюю враження публіки. А ті враження були гарні. Під час концерту вони виражалися щирими і довгими оплесками, а після концерту — висловами ґратуляцій для диригента, виконавців-хористів та піяністки. Не менш щирим і теплим признанням були офіційні слова до хору о. крилошанина Івана Кротця, пароха парафії свв. Володимира і Ольги, та д-ра Мирослава Харкевича від УККА. Присутніх гостей привітав від хору його голова Осип Литвинишин.

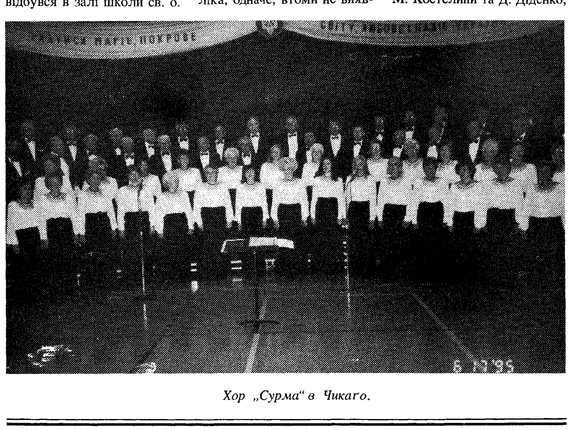
Після першої точки „Прийдіте" звучали: „Вечір", муз. А. Гнатишина, сольо О. Пітули, В. Сурівки, М. Костелини та Д. Діденко, „Веснівка" В. Матюка, „Тиха вода" в обр. М. Потапенка із сольо Віри Лесик, „Сонце сховало" в обр. С. Людкевича, „Ставок заснув" муз. Пфайля в обр. Легкого із сольо Миколи Крихтяка, та „Пою коні" С. Людкевича. Відтак жіночий хор виконав „Тече вода з-під явора" М. Лисенка, „Ой, не моргайте, дівчата" Є. Козака (після цієї пісні, здавалося, публіка ніколи не перестане плескати) та „Червоні маки" Р. Савицького.

Другу частину концерту започаткував виступ Дарії Діденко (недавно приїхала до Чикаґо зі Львова). У супроводі бандури солістка виконала „Люблю тебе, Україно", муз. К. Костецького, романс Оксани із опери „Запорожець за Дунаєм" та народну пісню „Гандзя". Наступні точки виконав чоловічий хор, а це — „Бандуристе, орле сизий" Я. Орлова із сольо Тадея Ванджури, „Встає хмара" В. Ємця, „Карпатські січовики" Г. Китастого та „Засяло сонце золоте" І. Недільського. Накінець знову виступив мішаний хор, який цим разом виконав пісні „Дніпро реве" Д. Січинського із сольо Василя Зарицького, „Гей, видно село" М. Колесси, „Вівчарик" Є. Козака із сольо Анни Маринець та В. Зарицького, і на закінчення — в'язанку народних пісень за Давидовським, ар. М. Федорова.

З нагоди концерту була видана більшого розміру (28 сторінок) програмка. Годилося — концерт був ювілейний. В програмці було багато оголошень різних підприємств та доброзичливих побажань приятелів хору. З програмки можна було довідатися, що хор „Сурма" був заснований 1949 року. Мінялися диригенти хору, хо-ристи та й були перерви в праці хору. Більшість років хор існував як чоловічий. Тут і там в минулому виступав у мішаному складі, а з 1988 року існує виключно як мішаний хор.

Після цього концерту хотілося б, щоб хор „Сурма" завжди співав. Треба вірити, що так буде. Хор поповнюється новими співаками, що приїжджають з України. А що найважливіше — він став інституцією в Чикаґо. Важко сьогодні собі уявити існування української чикаґської громади без хору „Сурма".

Лука Костелина

Хор „Сурма" в Чикаґо.

„ВЕСЕЛІ ГАЛИЧАНИ"...

(Закінчення зі стор. 1)

Початок концерту „Веселих галичан" о год. 8:30 вечора. Після концерту відбудеться забава, гратиме оркестра „Луна".

У суботу і неділю, 22-23-го липня, у приміщенні Головного будинку оселі проходитиме виставка малярства на склі Андрія Хомика, координатор виставки — Соня Семанишин.

Бажаючим замовити кімнати на Союзівці слід звертатися до канцелярії оселі, тел. (914) 626-5641. Члени УНСоюзу одержують 10 відс. знижки від загальної ціни.

У СВІТІ

ВИСИЛАЮЧИ СВОЇХ ВОЯКІВ до Боснії, уряд Голляндії уважав, що це буде добрим не тільки для Боснії, але також і для загального поняття про їхню країну. Одначе після полонення 48 голляндських вояків боснійськими сербами і смерти одного військовика, преса та громадськість країни починають ставити питання, чи варта Боснія життя голляндців? Це питання дійшло до вершин у середу 12-го липня, як боснійські серби зайняли стоянку голляндських миротворчих військ у Поточарі. Голляндський міністер оборони Йоріс Вурговен уважає, що єдиний спосіб для визволення згаданих 48 полонених голляндців є тільки через переговори та не рекомендує робити цього політичними чи військовими засобами.

У ПЕРШУ БОЛЮЧУ І СУМНУ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ

бл. п.

АДРІЯНА ВОЛОДИМИРА ГРОМ'ЯКА

у суботу 29-го липня 1995 р. о год. 11-ій ранку буде відправлена

СЛУЖБА БОЖА з ПАНАХИДОЮ

в українській католицькій катедрі св. о. Миколая в Чикаґо, Ілл.

Просимо про молитви за душу покійного.

Дружина, сини, мама, сестрінок і шваґер

В ДРУГУ НЕВИМОВНО БОЛЮЧУ РІЧНИЦЮ

відходу у вічність нашої найдорожчої ДРУЖИНИ і МАМИ

бл. п.

ВІРИ КОВБЛЯНСЬКОЇ

ПОМИНАЛЬНІ І БОЖЕСТВЕННІ ЛІТУРГІЇ будуть відправлені у вівторок 22-го серпня 1995 р.

Українська католицька катедра — Лондон, Англія, Владика М. Кучмяк;

УКЦерква св. Арх. Михаїла — Коломия, Україна, четвер 24-го серпня;

УКЦерква св. Івана Хрестителя — Нюарк, Н. Дж.

Про молитви за спокій душі покійної просять:

муж — ВОЛОДИМИР та діти.

У глибокому смутку повідомляємо приятелів, знайомих і українську громаду, що у вівторок 27-го червня 1995 року в Каракасі, Венесуеля, відійшла у вічність на 85-му році життя наша найдорожча МАМА й БАБУСЯ

бл. п.

ГАЛИНА МАЗЕПА КОВАЛЬ

видатна українська малярка

Донька голови Ради Міністрів УНР бл. п. Ісака П. Мазепи. Активна діячка українських організацій. Пластичне мистецтво студіювала у Львові й Празі, а прикладне керамічне мистецтво в Каракасі. За її мистецькі твори була нагороджена Президентом Венесуелі. Ілюструвала українські й чужі дитячі журнали й книжки. Захоплювалася українською тематикою.

ПОХОРОННІ ВІДПРАВИ відбулися в похоронному заведенні та на місцевому цвинтарі Дель Есте.

Залишені в смутку:

син — БОГДАН з дружиною МАРТОЮ
внуки — ВІРНА ШАРУНОВИЧ з мужем БОГДАНОМ
— ДАНИЛО
— ОЛЕНА
— ТАМАРА
— ГАЛИНА
невістка — СІЛЬВАНА з донькою СІЛЬВОЮ

Вічна їй пам'ять!

Ділимося сумною вісткою з приятелями і знайомими, що 29-го травня 1995 р. упокоївся у Бозі в Оаквіл, Онтаріо, наш дорогий МУЖ, БАТЬКО, ДІДО, БРАТ, ШВАҐЕР і СВАТ

бл. п.

МИРОСЛАВ (МИРОН) БОГДАН БАЛУЩАК

народжений 22-го вересня 1921 р. у Львові.

В глибокому смутку:

дружина — НАДЯ з ВИСОЧАНСЬКИХ БАЛУЩАК
син — д-р МАРКО з дружиною ХРИСТИНОЮ і внуками ХРИСТОФОРОМ, ТАНЕЮ і МАСЮ
сестри — ІРЕНА СВІТУХА з мужем МИКОЛОЮ, дітьми: УЛЯНОЮ, ЛЕВКОМ і ТАМАРОЮ та їхніми родинами
— ОЛЬГА ТЕЛІШЕВСЬКА, та вся ближча і дальша родина в Україні
шваґерка — д-р МИЛОСЛАВА з ВИСОЧАНСЬКИХ ЗАЛІЗНЯК з мужем д-ром ЮЛІЯНОМ
свати — ІВАН і ГЕНЯ ПАНИШАК

Щира подяка всім тим, що замість квітів на могилу зложили датки на Фонд Дітей Чорнобиля.

Загальні збори УВАН у Канаді

Вінніпеґ. — У четвер, 25 травня 1995 р., в приміщенні Конґресу Українців Канади (КУК), відбулися загальні збори Української Вільної Академії Наук у Канаді, в програмі яких заслухано звіт членів президії УВАН, контрольної й номінаційної комісій, прийнято плян праці на чергову каденцію та схвалено бюджет.

Загальні збори відкрив уступаючий президент УВАН, проф. Михайло Тарнавецький, закликаючи присутніх вшанувати членів УВАН, які померли в часі минулої каденції та обрати президію зборів.

У відсутності секретаря, протокол попередніх загальних зборів, які відбулися 20 травня 1992 р., відчитала мґр Софія Качор.

Звіт уступаючого президента президії УВАН про її працю від травня 1992 р. до травня 1995 р. був надрукований у бюлетені УВАН. У ньому вміщено звітування про дві наукові конференції УВАН в Оттаві 1993 року і в Калгері 1994 року. Президент президії поінформував також про підготову подібної конференції, що мала відбутися в червні 1995 р. в Монтреалі.

Окреме місце у звіті президента займала видавнича діяльність цієї установи. Першим з її видань була праця Леоніда Білецького „Руська Правда й Історія її тексту", що вийшла за редакцією проф. Юрія Книша 1993 р.; другою був збірник статтей під назвою „Життєвий досвід українців у Канаді: рефлексії", що вийшла за редакцією О.В; Ґеруса, І. Ґерус-Тарнавецької і С. Ярмуся 1994 р. Іншими виданнями були праці проф. Ю. Книша „Michael Sherbinin in Winnipeg: A Preliminary Study", UAAS in Canada. (UVAN). Winnipeg — 1994, „Ockham Perspectives," UAAS in Canada, Winnipeg — 1994 та праця Богдана Ф. Корчмарика „Концепція М. Грушевського і наші сучасні підручники історії України" Вінніпеґ 1994. До того, президія УВАН із своєї власної ініціятиви та в спілці з іншими установами займалася культурно-освітньою діяльністю, як, наприклад: заходами президії було проведено 17 доповідей на різні теми, 5 зустрічей із закордонними гостями, двоє ширших сходин з місцевим членством УВАН, 22 засідання президії, відновлено видання Бюлетеня УВАН і пророблено багато іншої праці.

Генеральний секретар президії о. д-р Олег Кравченко звітував про свою працю — протоколування засідань та виконання головнішої кореспонденції; мґр С. Качор інформувала присутніх про стан фінансів президії та про справи музею; мґр Оленка Неґрич звітувала про стан бібліотеки УВАН; о. д-р С. Ярмусь подав звіт контрольної комісії, а також звіт від комісії номінаційної.

Номінаційна комісія запропонувала зборам такий склад президії УВАН на роки 1995-1998: колишній президент: о. д-р Олександер Баран; президент: Михайло Тарнавецький; заступники: Ярослав Розумний, Степан Ярмусь, Юрій Даревич; генеральний секретар: Олег Кравченко; скарбник: С. Качор; бібліотекар/куратор музею: Оленка Неґрич; керивники секцій: Мирослав Шкандрій (гуманістичних наук), Олег Ґерус (історичних наук), Юрій Чучман (інженерно-економічних наук); члени: Борислав Білаш, Юрій Книш, Іраїда Тарнавецька, Петро Потічний, Петро Воробій, Наталія Апонюк; контрольна комісія: Михайло Марунчак, Лев Молодожанин, Михайло Іванчук.

Мґр Софія Качор представила письмовий фінансовий проєкт на 1995 рік, після чого вив'язалася дискусія, в якій брали участь: С. Ярмусь, І. Тарнавецька, О. Кравченко, М. Шкандрій, М. Марунчак, С. Качор. Б. Білаш і М. Тарнавецький.

Після офіційного признання, висловленого М. Марунчаком президентові УВАН, М. Тарнавецькому, за його успішну працю в часі останньої каденції, за впорядкування канцелярії та зовнішних контактів, новообраний президент запросив членів президії до співпраці. Він підкреслив можливість майбутньої співпраці, чи радше, спільного фінансування секретарської сили УВАН-ом та плянованою фундацією УКМА. Говорив про пляни комп'ютеризації праці УВАН, про можливе видання збірника, присвяченого Григорієві Сковороді, про питання, які мали бути обговорені на конференції в Монтреалі, 5 червня 1995 р. та про ближчі стосунки канадської УВАН з американською.

Досягнення Осередку СУМ в Ню Йорку

Новий виховний 1994-95 рік Осередок СУМ в Ню Йорку розпочав урочистим відкриттям з апелем. Головою Осередку є Дарка Бабська, і в склад Булави цього року входили: Іван Макар — булавний, Ліза Сонна — заступниця булавного, Ліда Микитин — головна виховниця, Наталка Кірічек — заступниця головної виховниці і Галя Ціш — секретар. Виховний склад включав ряд виховників і впорядників: Галя Ціш, Іванка Заяць, Ліза Сонна, Галя Сонна, Орися Волошин, Адріян Длябога, Влодко Ройовський, Віктор Гошовський, Джесика Боднєвич і Іван Макар. Булавний і виховний склад цього року виявився дуже дружнім і працьовитим, і під час цього виховного року Осередок досягнув багато нових висот. Програма цього року включала сходини, святкові апелі, свята, іспити, злет, прогульки й різні інші діяльності.

Навчальна програма сходин включала різноманітні теми з українознавства і сумознавства і підготови до іспитів і злету. Працьовиті, відповідальні і досвідчені виховники та впорядники завзято працювали з дітьми. Юнацтво успішно перейшло іспити і дістали відзнаки та вищі ступені юнацтва СУМ. Протягом трьох місяців працювали діти з виховним складом над підготовою до Злету і знаменито виступили там, привізши додому численну кількість нагород, медалів і грамот.

Цілий Осередок урочисто відсвяткував річниці провідника ОУН Степана Бандери, Крути і ген.-хор. Тараса Чупринки на святкових апелях. Ми також мали ряд веселях свят для юних сумівців. На „Галовін" Булава приготувала несподіванку для дітей, в котрій були маскарада, ворожба, багато ігор і танців. На свято св. Миколая суменята і юнацтво з допомогою виховників склали святочну програму, поставлено сценку про старовинні традиційні різдвяні звичаї, приготовлено різні традиційні різдвяні страви і діти дістали багато подарунків від св. Миколая. В квітні Осередок мав спільне Святе Причастя і писання писанок. Ми також провели Свячене з різноманітною мистецькою програмою.

Осередок також відбув ряд прогульок для юнацтва. На прогульці до Елліс Айленд ми відсвяткували Рік Родини коли всі діти разом з батьками і виховним складом, як одна велика дружня родина відвідали музей. В лютому Осередок мав прогульку на Оселю СУМ в Елленвіллі, де ми вшанували пам'ять молодих героїв, загинувших в бою під Крутами, на святковому апелі, а пізніше мали ряд юнацьких змагань і ігор. Після Злету Булава вирішила нагородити юних сумівців за відмінний виступ, і суменята та наймолодше юнацтво ходили на морозиво, а старше юнацтво їздило на прогульку до „Ґреат адвенчерс".

Також під час Різдвяних Свят юнацтво разом з виховниками ходили колядувати по Ню Йорку. А під час Великодніх Свят була організована сумівська стійка при Божому Гробі.

Під час року при Осередку існував юнацький дівочий хор „Пролісок" під проводом Андрія Стасіва. „Пролісок" виступав з різними мистецькими програмами у свята і на Злеті зайняв перше місце. Танцювальна група молодшого юнацтва „Соняшники" мала проби кожної суботи і приготувала сценку „Котяче весілля" на Злет, за що отримала друге місце.

10-го червня Осередок відбув закриття виховного сезону. Було роздано нагороди і грамоти зі Злету. Також юнацтво дістало відзнаки та ступені за успішно перейдені юнацькі іспити СУМ. Тричі „Слава" пролунало в залі в подяку Булаві, виховному складові, суменятам, старшому і молодшому юнацтву, батькам і усім тим, що причинилися до росту нашого Осередку.

З новими плянами та ідеями дивиться оптимістично Осередок СУМ ім. ген.-хор. Тараса Чупринки у своє майбутнє.

Наталка Кірічек

ВСІ УКРАЇНСЬКІ ДІТИ ДО УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛ!

Відбулася...

(Закінчення зі стор. 1)

ганізацію діяльности банків "Україна", Промінвест та Укрсоцбанку. Цим банкам запропоновано купити в держави ті приміщення, де вони розташовані. Але державу цікавить не готівка, а спеціяльні акції банків, сумарна ціна яких і буде дорівнювати вартості приміщень. Передбачається, що держава віддаватиме цим банкам борги за рахунок дивідендів з акцій.

Щодо введення української валюти, то, за словами радника Президента, новостворена комісія розпочне підготовку, але не саму грошову реформу. А. Гальчинський зазначив, що курс нової української валюти не буде прив'язаний до курсу валюти іншої країни, бо для цього потрібно мати стабілізаційний фонд не менше 5 більйонів долярів. Не виключає він і можливості, що вже через два роки відбудеться девальвація гривні.

Українки — чемпіонки Европи з кошиківки

19-го червня в м. Брно, Чехія, закінчилися розгривки збірних за чемпіонат Европи в жіночій групі. На початку ігри проходили в двох рівнорядних групах, по закінченні яких по дві збірні, що зайняли чолові місця, відбули півфінальні і остаточно фінал за чемпіонат Европи. Цьогорічний чемпіонат є тим цінний, що дружини, які зайняли перше, друге і третє місця, автоматично закваліфікувалися до участи в Олімпіяді в Атланті.

Після розгривок у групах збірні окремих країн зайняли такі місця:

Група А:	точки
1. Італія	12
2. Росія	11
3. Чехія	10
4. Литва	8
5. Югославія	8
6. Франція	8
7. Німеччина	6

Група Б:	точки
1. Україна	11
2. Словакія	11
3. Хорватія	10
4. Молдавія	9
5. Еспанія	8
6. Румунія	7
7. Мадярщина	7

Коли в групових іграх українки справили несподіванку старожилам в Европі, то в півфіналі і особливо у фіналі вони зробили справжню сенсацію. У півфінальній зустрічі збірна України елімінувала репрезентантів Росії вислідом 69:64, а у фіналі фавориток турніру збірну Італії — 77:66. Ніхто з експертів цього спорту і спортових журналістів не сподівався такого злету українських кошиківкарок, які вперше в історії здобули Чашу чемпіонок Европи і одночасно промостили собі дорогу до Атланти. Поруч збірної України до Атланти закваліфікувалися теж збірні Італії і Росії. Ця остання відбула кваліфікаційну зустріч з репрезентацією Словакії, яку виграла.

Отже в наступному році — хто на олімпійському корті, хто на телевізійному екрані — побачимо українок в олімпійському турнірі в Атланті.

Веслярі України в Атланті

Згідно з пляном НОК України, 22—25 червня ц.р. веслярі, кандидати до участи в олімпійських іграх, відбули тренінгові виступи в Ґейнсвіллі, Джорджія. На жаль, після прибуття до Аугаста, Джорджія, раптом захворів капітан і чоловий весляр „чвірки" Микола Чуприна, який був змушений пройти операцію. Таким чином, треба було міняти плян змагань українських веслярів. Остаточно в цих тренінґових змаганнях українські веслярі здобули такі місця: в поодиноких змаганнях з декомплетованої чвірки, у висліді хвороби Чуприни, Олександер Марченко вийшов п'ятим, після естонця і трьох американців. Леонід Шапошніков і Олександер Закалко здобули перше місце в двійці.

В жіночій групі: Єлена Ронджіна, Тетяна Остояніна, Світлана Мазій і Діна Міфтаходінова зайняли третє місце після чвірок — Канади і ЗСА.

В групі чоловіків, вісімок, українці зайняли други місце після ЗСА. В складі тієї „вісімки" виступали: Роман Гриневич, Віталій Раєвський, Олег Ліков, Валерій Самара, Олександер Бєлосєров, Ігор Могильний, Ігор Мартиненко, Євген Шаровін. Провідник Григорій Дмитренко.

СПОРТОВІ ВІСТІ

Редагує Омелян Твардовський

К. Серебрянська — першунка турніру майстрів художньої гімнастики

Наприкінці травня ц.р. в Німеччині відбувся турнір майстрів художньої гімнастики, в якому першункою вийшла українка Катя Серебрянська. В багатоборстві вона виграла вислідом 39,800 балів, вона була теж найкращою в композиціях зі скакалкою, булавами і стрічкою, за що здобула оцінку по 9,950 балів. Друге місце в багатоборстві зайняла О. Гонтар, третє — Л. Лук'яненко (обидві з Білорусі). Цим разом лідерка росіянка А. Заріпова зайняла лише п'яте місце, а чемпіонка Болгарії М.Петрова — сьоме.

Київський „Сокіл" в іграх за чашу Европи

28-го травня ц.р. в головній квартирі Міжнародної Федерації Гокею відбулося жеребкування турніру за Чашу Европи. Вже в жовтні ц.р. відбудуться групові, чвертьфінальні турніри, в середині листопада півфінальні, а наприкінці грудня фінальні змагання. Після кожного із двох етапів відбіркових ігор до чергового етапу входитимуть тільки переможці груп. До фіналу допустять шість дружин, в тому числі теперішнього володаря Чаші клюб „Йокерит", Гельсінкі, Фінляндія, та представника організаторів турніру „Кельн", Німеччина. Решту місць виборюватимуть чотири дружини з усіх 32-ох, які репрезентуватимуть 31 країну Европи.

В групі, в якій застартує „Сокіл", Київ, гратимуть такі клюби: „Партизан" Беоґрад, Юґославія, „Стяуа", Букарешт, Румунія, „Левський", Софія, Болгарія.

Віктор Банников відповідає на запитання

Недавно в Києві відбулася розмова читачів „Молоді України" і „Українського Футболу" з президентом Федерації Футболу України В. Банниковим, в якій він давав відповіді на різні запитання. Подаємо скорочено цікавіші місця з тієї розмови.

О. Воробйов: Чому досі Футбольна Федерація України не заявила протесту з приводу виступу українських футболістів у збірній Росії?

В. Банников: ФІФА попередила, що після розпаду колишнього СССР кожний футболіст мав право підібрати собі національну команду. Футболісти писали заяви на адресу ФІФА, що вони хочуть грати за збірну Росії. Та чомусь ми дивимося лише в один бік. А ось троє росіян — Тяпушкін, Леоненко та Калитвинцев прийняли громадянство України і грають за збірну України.

Болільник з Києва: Можна висловитися? Матч збірної Росії з Фарерами показав, що ніщо там не краще. Варто було б не приїхати 4-5 гравцям, зокрема, українцям, і Росія б „скисла". Тому вважаю, що ми на правильному шляху.

В. Банников: Вдячний вам, болільнику. Скажу навіть більше: почався зворотний процес. Наші хлопці почали повертатися в Україну. Але — пізно. Грали за збірну Росії, трошки поспішили. Ну що ж, самі винні. Але це їхнє право, самі обрали свій шлях. Ми лише шкодуємо, що вже не можемо використати їх в збірній України.

Сергій Пількевич: Які ваші взаємини з головами інших федерацій, зокрема Колосковим (з Росії)?

В. Банников: Стосунки робочі. Ми — два президенти незалежних двох країн. Ми повинні взяти одне від одного все найліпше. А в них залишилася, приміром, система проведення змагань, всі комунікації, зв'язок на міжнародному рівні. Зв'язок зі спонзорами, приміром, з урядження, з тим же „Адідасом", іншими фірмами. А який у нас був досвід? Хіба що проведення другої ліґи... А нині ми вийшли на міжнародну арену... Ви думаєте, легко, приміром, прийняти команду з-за кордону, або ж представників ФІФА, УЕФА? Транспорт, забезпечення, проживання, харчування — треба мати спеціялістів з усіх питань. А що значить повести команду за кордон? Йогансон (секретар ФІФА) у нас був і заявив, що в організаційному пляні ви, українці, стоїте на порядок вище Росії. Зокрема дисциплінованістю, виконавськими навичками. Навіть за бажанням вивести свій футбол на той рівень, якого він вартує. Нині через зрозумілі причини ми не можемо повністю розкритися. Якби не криза, хіба б пішли від нас добрі футболісти? Адже навіть тепер київське „Динамо" „розпродує хороших майстрів" за добру ціну, щоб мати прибуток. Це робить Вінниця, Одеса. Продали за 50 тисяч долярів — команда живе місяць-два. Є можливість видати заробітну платню...

Подав О. **Твардовський**

Обіжник Управи УСЦАК-Схід

Провід Делеґатури УСЦАК-Схід повідомляє усі спортові і молодечі організації, що 21-ші Українські Спортові Ігри Молоді відбудуться одного дня — 12-го серпня 1995 р. на спортових площах, кортах і басейні оселі СУМ в Елленвілі, Н. Й. Оцим запрошуємо теж учасників з Делеґатур - Захід і Канади.

В програмі Ігор відбудуться такі змагання:

Футбол (копаний м'яч): у вікових групах до 10-ти років, 11-12, 13-14 і 15-18.

Відбиванка: юначки й юнаки до 18-ти років.

Теніс: до 14-ти років, 15-18 років.

Плавання: до 10-ти років, 11-12, 13-14, 15-18 років.

Легка атлетика: до 10-ти років, 11-14 і 15-18 років.

Відбиванковий чемпіонат УСЦАК-Схід в групах жінок і чоловіків.

Вписове (по 5 дол. від змагуна в індивідуальних спортах і по 40 дол. від дружин) треба вислати до голови Делеґатури до 5-го серпня ц.р. на адресу: Mr. I. Isajiw, 125 Crest Road, Newton, N.J. 07860. Tel.: (201) 383-8636.

Провідники окремих змагань:

Футбол: М. Паливода, тел. (908) 355-4356, або (908) 352-6333.

Відбиванка: Х. Процюк (908) 679-2037, або (201) 761-5091.

Теніс: Ю. Савчак (215) 745-9637.

Легка атлетика: О. Колодій (201) 763-1797.

Готуймо наші спортові кадри, дбаймо про наше майбутнє! Нехай не буде жодного нашого спортового осередку чи молодечої організації, яка не прислала б на ці Ігри своїх юних спортовців.

Пресова референтура УСЦАК-Схід

✻ ПРАЦЯ ✻